

Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä

Tapaustutkimus

JUSSI ja SINIKKA NIEMI

I. Johdanto

Lapsen kielen tutkimuksessa on aivan viime vuosiin asti voitu erottaa kaksi toisiaan täydentävää tarkastelutapaa. Toinen näistä on ollut kehityspsykologian näkökulma, jossa on usein tarkasteltu kieltä yhtenä, vaikka tärkeänä lapsen kehityksen tekijänä ja ilmaisimena. Kielitieteen kannalta psykologit ovatkin yleensä päätyneet kielellisten taitojen, puhumisen, puheen ymmärtämiseen, kirjoittamisen ja lukemisen makrotason selityksiin. Lisäksi psykologin kiinnostus, niin lapsen kielessä kuin muutoinkin kielen vokaalis-auditiivisen kanavan tutkimuksessa, on koskenut pääasiassa havaitsemista. Tämä onkin ymmärrettävää, sillä onhan havaitsemisen tutkimuksessa voitu tarkkarajaisesti kontrolloida mm. kielenkäyttäjän kielellistä ympäristöä: on voitu tehdä kontrolloituja kokeita, yleensä vielä melko suurelle koehenkilöjoukolla. Perinnäinen kielitieteellinen näkökulma on yleensä sisältänyt spontaanin puheen tallennuksen ja litteroinnin. Suhteellisen suuren työmäärän takia on analysoitu vain yhtä tai enintään muutamaa lasta. Lisäksi kielitieteilijän päätarkoituksena on lapsen kielen tutkimuksessa ollut kielen rakenteenkuvauksen laatiminen. Tällöin kieli on ontogeniassakin ymmärretty melko autonomisena kokonaisuutena. Tosin 1960-luvulla tuulta purjeisiinsa saanut tieteidenvälinen, ts. lingvistinen ja psykologinen, kielen tutkimus on psykolingvistiikka-nimisenä muuttanut yllä esitettyä, vahvasti yleistettyä kahtiajakoa (psykolingvistikasta lapsen kielen tutkimuksesta ks. esim. Yeni-Komshian ym. [toim.] 1980).

Tarkastelussamme olemme nojautuneet perinnäiseen lingvistiseen näkemykseen: tutkimme pitkittäisessä vauvassa vain yhden lapsen kielellistä tuotosta ja perustamme analyysimme spontaanin puheen litterointiin.¹ Lisäksi otteemme on siinä mielessä negatiivinen, että keskityimme lapsen tuottamiin virheisiin. Näiden avulla pohdimme erityisesti sitä, mitkä ovat lapsen tiettyjen

---

¹ Haluamme kiittää prof. Terho Itkosta, fil. kand. Päivi Koivuselkä-Sallista, dos. Matti Leiwoa, prof. Alpo Räisästä ja fil. kand. Toivo Tikkaa heidän aiempia versioita koskeneista kommentistaan.

Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä

kieliopillisten muotoryhmien todennäköiset perusmuodot. Samalla pyrimme antamaan edustavan näytteen lapsen tarkasteluaikana tuottamasta yli 400 morfosyntaktisesta virheestä toisten tutkijoiden tarkasteltavaksi. Lähtiesämme siis litteroimaan lapsen puhetta lähes viisi vuotta sitten uskoimme, kuten uskomme yhä, että perinnäiset tapaustutkimukset voivat antaa vastauksia lingvistisesti kiintoisiin kysymyksiin.

2. Menetelmä

Menetelmänä olemme siis käyttäneet puheen litterointia, jota on kohdelapses- ta (J:sta) kertynyt yli sadan A4-kokoisen arkin verran. Tästä otoksesta olemme poimineet J:n taivutus- ja johtovirheet sekä havaintoja hänen leksikaalisista poikkeamistaan (neologismeista ja semanttisista poikkeamista). Ensimmäiset affiksaatiovirheet ilmestyivät kaksisanakauden alettua (kaudella 1.5), mikä onkin täysin luonnollista, sillä tuolloin sanoihin alkaa systemaattisesti liittyä niiden syntaktista funktiota osoittavia taivutuspäätteitä suomen tapaisessa kielessä. Vaikka taivutuspäätteitä silloin tällöin esiintyykin jo yksisanavaiheessa, on vaikea sanoa, milloin on kyseessä ns. virhe, milloin ei. Käytännön syistä lopetamme nyt raportoimamme kielellisen kehityksen seuraamisen maksimaalisesti kaudelle 5.6.

3. J:n taustaa

J. on syntynyt marraskuussa 1978 ja on perheen ainoa lapsi. Hän on ollut kotihoidossa lähes aina. Ainoa kodin ulkopuolinen hoitokausi sattui yhden vuoden ajalle kaudelta 1.9 eteenpäin. Lisäksi hän kaudella 2.9—4.2 kävi muutamman tunnin päivässä paikallista englanninkielistä leikkikoulua. Sukulaispiireissä hän on saanut jatkuvasti vieraskielistä vaikutusta, sillä toinen hänen isoisistään on ruotsinkielinen ja hänen luonaan J. on seurannut ruotsinkielistä keskustelua. Tosin hänelle on puhuttu aina suomea, sekä kotona että isovanhempien luona. J:n vanhemmat puhuvat länsisuomalaista yleiskieltä kotona, ja J:n kodin ulkopuolinen kasvuympäristö on savolaismurteinen (Joensuu). J. on kuitenkin puheessaan käyttänyt yleiskieltä, jossa eivät näy vanhempien selvät länsisuomalaisuudet eivätkä ympäristön murrepiirteet. Tämä yleiskieli- syys saattaa johtua siitä, että J:lle on luettu paljon ja että hän on ottanut mallikseen jonkinlaisen yleispuhesuomen siinä ristiriitaisessa tilanteessa, jossa hän on joutunut suomen kieltä omaksumaan.

4. Tuloksia

4.1. Sanaston määrällinen kasvu

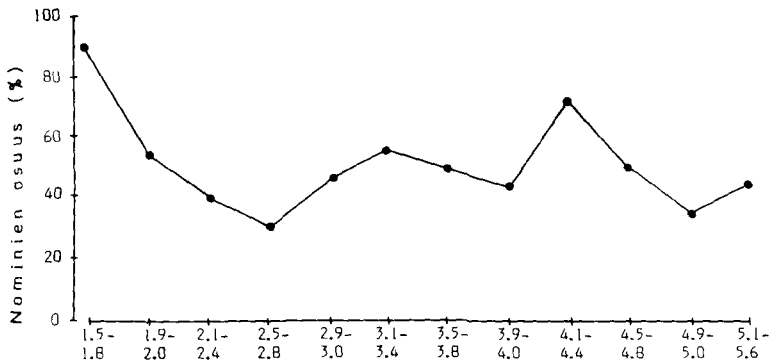
Sanaston määrällisen kasvun seurauksena päättyi kauteen 1.8, koska tuon jälkeen J. aloitti yhden vuoden kestävästä päiväkotikauden. Kauden 1.9 jälkeinen määräl-

TAULUKKO I. Sanaston määrällinen kasvu kausina 1.3—1.8.

	Prosenttia N:stä			Yhteensä (N)
	Nomininit	Verbit	Muut	
1.3	88	7	5	95
1.4	67	16	17	135
1.5	56	27	17	121
1.6	60	28	12	60
1.7	64	17	19	78
1.8	63	23	14	35
Yhteensä	67	19	14	524

linen aineisto ei siis missään mielessä voi olla kattava (ks. lisäksi Anne Cutlerin kritiikkiä tuonnempaa). Koko sanaston kasvu vaihtelee kautena 1.3.—1.8 noin 30:stä 130 sanaan kautta kohden (taulukko 1). Alun odotetun substantiivivoittoisuuden jälkeen (noin kaudesta 1.4 alkaen) nominien ja verbien suhteellinen osuus J:n uusista sanoista on melko tasainen. Samaan nominien ja verbien suhteellisen osuuden vakioitumiseen myöhemmällä iällä viittaavat epäsuorasti taivutus- ja johtovirheiden suhteelliset osuudet kyseisissä luokissa (kuvio 1). Tosin tässä suhteellisessa virheiden laskennassa tuo tasoittuminen näyttäisi sattuvan vasta noin kahden ikävuoden kohdalle, kun taas taulukon sanaston määrän kasvu viittaa suoraan sanaston määrään ja siihen, että sanasto siinä tasoittuu jo alle puolentoista vuoden iässä.

Määrällisen vertailun vaaroista aikuisten kielen väärin tuotosten eli ns. lipsahdusten tutkimuksessa varoittaa Cutler (1982). Hänen mukaansa emme voi esittää väittämiä, joissa on absoluuttisia määrällisiä lauselmia kuten ei yhtään virhettä tai kaikki virheet: aineiston keruussa ei päästä koskaan niin suureen kattavuuteen, analyysin tarkkuuteen ja tulkintojen yhdenmukaisuuteen.

KUVIO 1. J:n puheesta poimittujen väärin nominin- ja verbinmuotojen (johdosten ja taivutusmuotojen) prosenttinen jakauma nominien ja verbien kesken kausina 1.5.—5.6. Virheiden kokonaismäärä on 468.

teen, että tämäntapaiset absoluuttiset väittämät voisivat olla päteviä. Cutlerin ratkaisu on, että määrällisissä lausumissa tulisi pysytellä epämääräisemmissä kvanttoireissa, sellaisissa kuin *jotkut* (virheet ovat tyyppiä A jne.). Vaikka siis J. onkin ollut kotihoidossa jommankumman vanhemman aina ollessa läsnä aina kauteen 1.9 asti, emme voi väittää, että materiaali sisältäisi kaikki (ja vain) J:n morfosyntaktiset virheet edes tuona kautena. Lapsen puheen litteointi yleensä on subjektiivista, saati oman lapsen. Lisäksi tekemämme litteoinnin tulkinta ja aineiston luokittelu ei välttämättä ole ainoa käsittelytapa (vrt. Cutlerin kritiikkiä edeltä).

4.2. Sananmuodostus

4.2.1. Semanttiset poikkeamat

Semanttisiin poikkeamiin emme ole laskeneet sanaluokkien välisiä, aikuisen kieliopin vastaisia siirtymiä (esim. *luntaa* 'sataa lunta'), joissa on siis tapahtunut syntaktisen luokan vaihto. Nämä käsittelemme neologismeina. Yleisenä piirteenä J:n semanttisille poikkeamille on se, että ne ovat usein nonsense-sanoja, toisin kuin neologismit, joista monet säilyivät hänen puheessaan melko pitkänkin ajan (vrt. 4.2.2). Esitämme seuraavassa aikajärjestyksessä J:n puheesta noukkimamme semanttiset poikkeamat: 1.9 *kompastui* 'kaatoi jalalla' (palikkarakennelman) (intrans. > trans.) | 2.4. *haukotti* 'haukotteli' | 2.6 *vieraantua* 'vieraila' | 3.0 *tuolikinon* 'tuolipino' (on talvisaika) | 3.4 *rappuś* 'pikkuinen tuoli' (< *rappunen*, ks. kappaletta 4.3.1.2) | 4.0 *leivonnaiset* (kädet) 'taikinaiset' (kädet) | 4.1 *aukeama* 'se mikä aukeaa' (esim. tölkin kansi) | 4.4 *kuormaa* 'kuljettaa kuormaa' | 4.7 *tukkia* 'hiuksia'.²

4.2.2. Neologismit

Neologismien joukkoon olemme lukeneet edellä mainittujen syntaktisten poikkeamien (kuten *luntaa*-verbin) lisäksi myös sananjohdon kautta syntyneet uudennokset, jotka eivät ole käytössä aikuisten kielessä. Useisiin näihinkin johtimiin, erityisesti suffikseihin *-IA* ja *-mUs*, kuten neologismimuotoihin J:n puheessa yleensäkin, pätee se yleistys, että ne ovat kauan produktiivisia. Ne täyttävätkin usein aikuisten kielessä esiintyviä satunnaisia aukkoja ja ovat siis rakenteellisesti kuten myös viestinnällisesti perusteltavissa olevia suomen kielen muotoja. Tällaisia ovat mm. *trukata* 'kuljettaa trukilla', *kiivettää* 'pistää t. auttaa kiipeämään', *kameroida* 'kuvata kameralla', *jekuttaa* 'tehdä jekkua'. Lisäksi J:kin näyttää suosivan joitakin johtimia, joko ikäkausittain (kuten *-IA*) tai yleensä (kuten *-mUs*).

² Voi olla murrepohjainen; mm. Pohjois-Karjalassa monikko *tukat* = 'hiukset' (Terho Itkosen huomautus).

Substantiivit: 2.1 *olutin* 'olutpullon avaaja' (tekimennimi johdettu poikkeuksellisesti nominista) | 2.4 *haukohätä* 'haukottelun tarve' (vrt. *kakkahätä* tms.) | 2.7 *huristime* 'huristin, ts. äänekäs laite, koje' (aluksi auton moottoritilassa) | 2.7 ja 2.8 -*IA*-johtimen runsas käyttö, esim. *mehula*, *koirala*, *Pirjola*, *kirkula*, *hevola* (!), *tipula* 'paikka, jossa on x tai tehdään x:ää' | 3.1 *alukset* 'paksut alushousut' | 3.0 *puomukset* (myös 3.8, 4.0, 4.7, 5.0) 'puomit' | 3.7 *haukenia* 'haukia' (? < kontaminaatio: *hauki* ja *ahven*) | 3.8 *katsomus* 'sisällysluettelo' (? < vanhempien yleinen kommentti: katsotaanpa, missä se satu on?) | 4.0 *katkemuspilli* 'taittuva juomapilli', *kääntymys* 'peräsin' (tuskin kuullut abstraktia *kääntymys*-sanaa) | 4.4 *vanhukainen* 'vanhus' (anal. *nuorukainen*), *laskemuskoukku* 'nostokoukku', *juhlimuspäivä* 'juhlapäivä', *töihinpäivä* 'työpäivä' (? tyypistymä < *töihinmenopäivä* tai napattu frekvenssiltään yleisesti *menä töihin* -ilmauksesta), *vientoväline* 'kulkuväline' | 4.7 *tappamuskeppi* 'tappokeppi' | 5.0 *oppimuskirjaksi* 'oppikirjaksi'.

Verbit: 2.0 *kiivettää* 'auttaa kiipeämään' | 2.5 *suometetaa* 'liputetaan' (tuskin kuullut suomettumiskeskustelua, ei tuohon mennessä lainkaan katsonut TV:tä, kuunnellut radiota) | 2.8 (*ei*) *kuohdu* (kukista) '(ei) kuihdu' (kontaminaatio: *kuolla* ja *kuihtua*) | 2.9 *loputella* 'lopettaa' | 3.0 *vahingoin* 'teen vahinko(j)a', *tiedättää* 'pitää jotakuta epätietoisena, arvuuttaa' (? < tiedätkö, mitä...? tms.) | 3.9 *tulittaa* 'panna tuleen, sytyttää' (ei varmaankaan kuullut *tulittaa*-verbiä, vrt. *suometetaa*, edellä) | 4.0 *verannu* 'tahrinut verellä' | 4.2 *kameroittaa* 'ottaa kuvia kameralla' | 4.4 *näydä* 'näkyä' (heikko vartalo verbistä *näkyä* (esim. *näy-n*) plus *TA*). Vrt. seur. | 4.5 (*ei*) *pesy* '(ei) puhdistu pesten' | 4.4 *sohuu* 'hosuu, sohii' (? kontaminaatio: *hosua* ja *sohia* tai *h:n* ja *s:n* metateesi), *trukkaa* 'kuljettaa trukilla' | 4.7 *kiputtaa* 'satuttaa' | 4.10 *kaadutti* 'aiheutti että X kaatui (kaukovaikutus)'; J. selitti kysyttäessä, kaatoiko koira hänet, että se oli kaukana eikä voinut kaataa | 5.4 *jekutan* 'teen jekkua, juksaan'.

4.3. Taivutus

4.3.1. Nominin

Suomenkielisten lasten suurimmat vaikeudet nominintaivutuksessa ovat partitiivissa, joissa on kyse useimmiten eri vartaloiden sekoittumisesta (ks. esim. Räisänen 1975: 256—258, Nesser 1981: 56). Syy siihen, miksi partitiivi on juuri silmäänpistävästi vaikea sija, lienee se, että se on yleensä suomenkielisen lapsen ensimmäinen morfologisesti merkinen obliikvisija (ks. Toivainen 1980). Toivainen (mts., erityisesti taulukko 68) esittääkin seuraavan kymmenen ensimmäisen merkitsimen omaksumisjärjestyksen suomenkielillä lapsilla: substantiivin partitiivi, paikallisadverbin adessiivi, verbin kieltorakenne, imperfekti, substantiivin illatiivi, paikallisadverbin inessiivi ja »allatiivi», yksikön 1. persoona sekä substantiivin monikon tunnus ja adessiivi. Toivaisen tutkimuk-

Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä

sen mukaan näiden ensiesiintymät sijoittuvat kausien 1.11 ja 2.1 rajaamalla ajalle (mediaanilla laskettuna), siis melko lyhyelle kaudelle. Tarkemmin muotoluokittain jäsennehtynä suomenkielisten lasten partitiivivaikeudet ilmenevät usein seuraavasti (ks. esim. Nesser 1981: 56—63):

1. Lapsilla on usein yksikön nominatiivi perusmuotona partitiivivartaloa muodostettaessa. Tällöin varsinkin *i-* ja *e-*vartalot menevät helposti sekaisin.

2. *e-* ja *ee-*vartalot sekoittuvat (eli Karlssonin *hame*^x -paradigmat pyrkivät *nalle*-luokan mukaiseksi).

3. *A-*vartalosisissa nomineissa tuottavat vaikeuksia sekä vokaalin morfofologia (laadun muutos *A* → *O* vai *A* → ∅) sekä partitiivin päätteen laatu (vokaalinen vai konsonanttinen).

4. Konsonanttivartaloiset nominit omaksutaan oikein melko myöhään.

5. Vierasperäisiä sanoja käsitellään konsonanttivartaloisina.

6. Sanaan saattaa liittyä kaksinkertainen partitiivin tunnus (esim. *montaa* pro *monta*, vrt. aikuisten lipsahduksiin ja murteisiin).

Olemme löytäneet myös J:n puheesta tukea sille, että tämäntapaiset muodot ovat tyypillisiä kielen omaksumisen alkuvaiheissa. Kuitenkaan emme nominien katsauksessamme pysyttele pelkästään partitiivin virheissä, niin huomiota herättäviä kuin partitiivin virheet ovatkin pari-kolmivuotiaan puheessa, vaan jaamme esittelymme seuraaviin luokkiin, jotka tosin ovat paikoin limitäisiä mutta joissa mielestämme pystymme tällä tavoin selkeämmin käsittelemään ryhminä teoreettisestikin kiintoisia virheitä. Luokittelumme on seuraava: 1) agglutinatiivisia taivutusmuotoja, 2) obliikvivartalo perusmuotona, 3) konsonanttivartaloiden vaikeuksia, 4) sanansisäisen konsonantiston astevaihtelu, 5) *e-*nominit, 6) *s-*nominit, 7) partitiivi ja 8) morfotaksi.

4.3.1.1. Agglutinatiivisia taivutusmuotoja

On odotettavissa, että kielessä, jossa on runsas taivutukseen liittyvä morfofologia ja jossa kuitenkin jotkut paradigmat (kuten esim. suomessa *lasi*) ovat joko täysin tai lähes agglutinatiivisia, lapsen yksinkertaisempi tuotos usein sisältää väärin yleistettyjä agglutinatiivisia taivutussuhteita. Tästä ovat esimerkkinä J:n puheesta seuraavat: 1.6 *poikan* (yms.) 'pojan' | 1.8 *roskaita* 'roskia', *jalkat* 'jalat' | 1.10 *susin* 'suden' | 1.11 *vesin* 'veden', *tähtit* 'tähdet'.

Agglutinaation ei tarvitse olla pelkästään additiivista, ts. ei pelkästään affiksaatiota, kuten ei tarvitse olla muidenkaan sananmuodostustapojen. Onhan puhujan aina mahdollista läpikäydä kielellisen rakenteen muodostaminen takaperoisesti, kunhan tuo prosessi tai operaatio, miksi sitä nyt voisikin kutsua, on puhujalle transparentti. Oiva klassinen esimerkki tämäntapaisesta takaperoisten operaatioiden tuloksista ovat ns. takaperoiset johdokset (ks. esim. Pennanen 1966). Seuraavassa alajaksossa otammekin käsiteltäviksi muotoja, joita voidaan pitää jonkinlaisen takaperoisen johtamisen tai »deaffiksaation» tuloksina.

4.3.1.2. Obliikvivartalo perusmuotona

Tietyissä mielessä voidaan obliikvimuodon hahmottamista väärin nominin perusmuodoksi pitää takaperoisena agglutinaationa, sillä useassa sanassa on mielestämme ollut kyse siitä, että aikuisten puheessa juuri obliikvimuodot ovat olleet yleisiä, joskus jopa ainoita malleja. J:n on siis pitänyt takaperoisesti johtaa niistä nominatiivi (ks. esim. alla olevan luettelon sanoja *eteinen* ja *ääri*). Koska lapsi ei ole saanut tarpeeksi syötöstä näiden sanojen kohdalla, hän on turvautunut yksinkertaisimpaan ratkaisuun, takaperoiseen agglutinatiiviseen johtamiseen. Jonkinlaisena oletusarvona (*default value*) on siis mielestämme lapsella se, että astevaihtelua ei esiinny (vrt. edellä oleviin agglutinatiivisiin muotoihin). Esim. 2.0 *tiile* 'tiilet', *eteise* 'eteinen', *linte* 'rinne' | 2.1 *avaime* 'avain' | 2.2 *istuime* 'istuin' | 2.3 *lampa* 'lammas' | 2.7 *huristime* 'huristin, huriseva koje, laite', *kiuka* 'kiuas' | 2.10 *perhos* 'perhonen' | 3.2 *ääre* 'ääri' | 3.4 ja 4.4 *pääsiäis* 'pääsiäinen' (obliikvimuotojen lisäksi vrt. myös yleistä käytäntöä yhdyssanojen ensiosana, esim. *p-loma*, *-juhla*, *-muna*, *-kortti*) | 3.4 *rappuš* 'pieni tuoli' | 3.10 *vihanneks* 'vihannes' (fonotaksi!), *lämpimä* 'lämmän' | 4.4 *kinta* 'kinnas'.

On merkille pantavaa, että näitä obliikvimuotoisia perusmuotoja on J:n puheessa näinkin runsaasti. Fred Karlssonhan väittää, että ne olisivat harvinaisia. Vrt. seur.:

On harvinaista, että lapsi tuottaa virheellisiä obliikvipohjaisia nominatiiveja, vaikka sellaisia joskus esiintyy. Niinpä Bowerman (1973) on todennut virheeliset nominatiivit *kengä* 'kenkä' ja *hampa* 'hammas', Cambell (1975) tapauksen *puhelime* 'puhelin' ja Nesser (1981) tapaukset *nais* 'nainen' ja *pohjois* 'pohjoinen'. (Karlsson 1982: 198.)

Tämän kappaleen teemaan liittyvät likeisesti myös tuotokset, joissa samoin on kyse takaperoisesta johtamisesta mutta joissa tuloksena ei ole kuitenkaan vahva vartalo (vrt. *kengä* pro *kenkä* edellisessä Karlssonin lainauksessa). Kiintoisin näistä tapauksista on varmaankin *mies*-sanasta käyty keskustelu, joissa J. kiersi vaikean suhteen *s* ~ *h* käyttämällä monikkoo. Luultavasti hän koetti takaperoisesti tuossa tilanteessa johtaa agglutinaation perusteella nominatiivia sanasta *miehiä* (eli *mieh):

2.2. Isä: »Me miehet lähdetään töihin.» J: »John ei ole mie ... ei olla miehiä.»³

Vrt. myös 3.8 *kaisli* 'kaisla' (johdettu saman keskustelun sanasta *kaislikko*) | 5.1. *uroteo* 'uroteko' (samassa keskustelussa edellä sana *uroteon*, akk.obj.).

³ Paria kuukautta aiemmin esiintyy J:lla virheellinen yks. elatiivi, joka myös paljastaa *mies*-sanan sijataivutuksen vaikeutta: 1.9 *Miestä tuli pimppa* 'miehestä' (ts. J:sta joka kutsui itseään tuolloin »mieheksi») tuli pimppa'. *Miestä*-muodon käyttämiseen ei

Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä

4.3.1.3. Konsonanttivartaloiden vaikeuksia

Konsonanttivartalot on havaittu vaikeiksi suomenkielisille lapsille (Nesser 1981: 59, Karlsson 1982: 199). J:n puheessa olemme tavanneet seuraavat: 1.8 *ukkonena* ja *ukkonesta* 'ukkosta' | 2.0 *keltanea* 'keltaista', *pieneä* 'pientä' | 2.1 *unea* 'unta' | 2.2 *lastat* 'lapset' (vrt. seur.) | 3.2 *lapsta* 'lasta' (vrt. edellä), *yktä* 'yhtä' (spontaani oikea korjaus seurasi) | 3.8 *lienteen* (myös *lieneen*) 'liemeen' | 4.1 *kastike...a* 'kastiketta', *munakkaksen* 'munakkaan', *lumea* 'lunta'.

J:n puheesta löytyy myös omituinen lipsahdus jossa nominatiivin konsonanttivartalo säilyy: 1.10 *avainnsta* 'avaimesta'. Tässä siis konsonanttivartaloon suoraan liittyy yksikön elatiivin päätte *-sta*. n:n runsas venyminen ennen päätettä osoittanee, että J. oli tietoinen tuotoksensa epäkieliopillisuudesta.

4.3.1.4. Astevaihtelu

Tässä tarkastelemme astevaihtelua siten, että jätämme ulkopuolelle $t \sim d$ -vaihtelun, koska vaihtelunkin alaisen *d*:n vaikeudet lienevät suomessa enemmänkin fonologisia kuin morfofonologisia. Onhan *d*, kuten Karlsson (1982: 65–66) toteaa, defektiivinen äänne kielemme äänneiden joukossa (*d*:n omaksumisesta, ks. Terho Itkonen 1977a). Nominatiivissakin yleisesti esiintyvä vahva aste on, aivan odotuksenmukaisesti, yleisempi virheen lopputulos kuin päinvastainen heikkoasteinen muoto (ks. seur.):

a) Heikko aste vahvan sijasta:

1.9 *linnuja* 'lintuja' | 5.6 *rannaan* 'rantaan'.

b) Vahva aste heikon sijasta:

1.6 *poikan* (yms.) 'pojan' (yms.) | 1.8 *jalkat* 'jalat' | 3.9 *hakassa* 'haassa'.

4.3.1.5. e-nominit

Tyypillistä on, että lapsi yleistää yksinkertaisen *nalle*-paradigman koskemaan *hame*^x-sanoja (Räisänen 1975, Itkonen 1977b, Nesser 1981, Karlsson 1982). J:n puheesta poimimme seuraavat muodot: 1.6 *konea* 'konetta' | 1.7 *Ludea* '(Luru) Ludetta', *komeja* 'komeita (autoja)' (kopiointi on saattanut olla vaikuttamassa) | 2.1 *sateen* 'sateeseen', *ammeen* 'ammeeseen' | 2.6 *tuorea* 'tuoretta' | 2.8 *venekin* 'veneenkin' (?), *pistoken* 'pistokkeen' | 2.10 *ilmeä* 'ilmettä' | 3.4 *ranteen*

---

ole varmaankaan vaikuttanut itämurteiden *mie*-persoonapronomini, vaikka J:n kotikaupunki onkin Joensuu. Olisihan mahdollista olettaa, että semanttisestikin samantapaiset *mies*, joka tuolloin oli leikkisessä käytössä yhtä kuin J., ja *mie*, olisivat voineet sekoittua siten, että esimerkkilauseessa oleva *miestä* olisikin pronomini. Tämän oletuksen oikeisuuden tekee epätodennäköiseksi se havainto, että J. on puhunut melko hyvää yleiskieltä; jopa useat vanhempien arkipuheelle tyypilliset länsisuomalaisuudetkin puuttuvat J:ltä tyystin (ks. enemmän kappaletta »J:n taustaa», edellä).

'ranteeseen' | 3.10 *vaatehuoneen* 'vaatehuoneeseen' | 4.1 *kastike...a* 'kastiketta' (huom. tauko) | 4.10 *huoneen* 'huoneeseen' | 5.0 *hyljeä* 'hyljettä', *koneen* 'koneeseen'.

Sanaan *vaatehuoneen* liittyy, mielestämme paras, J:n kanssa käyty keskustelu, joka osoittaa, että pelkkä imitointi ei ole useinkaan kyseessä, kun lapsi oppii kielensä esim. morfologisia kaavoja (vrt. McNeillin 1969: 69 raportoi-maan kuuluisaan *Nobody don't like me* -dialogiin). Tosin isän kommentin *vaatehuoneeseen* -sanan pitkävokaalinen lopputavu on saattanut vahvistaa J:n tunnetta siitä, että genetiivin muotoinen illatiivi on tässä oikein. J: »Isä, vietkö tämänkin vaatehuoneen?» Isä: »Vaatehuoneeseen.» Parikymmentä sekuntia myöhemmin J. kertoi äidille: »Isä vei piirustukset vaatehuoneen.»⁴

4.3.1.6. *s*-nominit

s-nomineissa pyrkii *vieras* : *vieraan* -tyyppinen taivutus korvautumaan obliikvimuodoissaan *varis* : *variksen* -tyyppisten sanojen taivutuksella. Tämä on selvästi nähtävissä myös J:n tekemistä virheistä. Joissakin hänen tuotoksissaan astevaihtelun alainen klusiili esiintyy *-ks-* tapauksissa oikeassa heikossa muodossaan (esim. *ahdaksessa* 'ahtaassa'), joissakin sanoissa on vahva aste (*munakkakset* 'munakkaat'): 2.7 *varvaksen* 'varpaan' | 2.9 *renkakset* 'renkaat' | 3.4. *valaksen* 'valaaseen', *kallikseen* 'kalliiseen' | 3.4, 4.3 *hampaksella* 'hampaalla' | 3.6, 5.1 *lipaksessa* 'lippaassa' | 3.6 *rennaksen* ~ *renkaan* 'renkaan' (useimmiten *-ks-*) | 3.7 *varpaksen* 'varpaan' | 3.10 *piiraksen* 'piiraan' | 4.1 *munakkaksen* 'munakkaan' | 4.3 *ahdaksessa* 'ahtaassa', *taivaksessa* 'taivaassa'.

Noin kolmen ja puolen vuoden iässä toteamme siis J:n puheesta ilmenevän epävakautta sen suhteen, valitako tyyppi *rennaksen* vaiko *renkaan*. Tuolloin havaitsimme *-ks-*muodon olevan yleisempi. Väärät muodot häviävät kuitenkin nopeasti, sillä kaudella 4.3 arvioimme, että vääriä *-ks-*muotoja esiintyi J:n puheessa silloin yleisissä *hammas* ja *taivas* -sanoissa enää noin 20 prosentissa tapauksista.

Yksi syy siihen, miksi *-ks-*muodot ovat lapselle helpompia kuin kadon sisältävät, lienee se, että edellisen yhteydessä oleva morfofonologinen vaihtelu säilyttää vartalon ja päätteen tavut erillään (ts. tavulukku säilyy). Hieman samantapainen selitys olisi se, että *s* ~ *ks* -vaihtelu säilyttää paremmin isomorfian kuin sulaumatapaukset, joissa vartalon ja päätteen raja ei ole selvä (ks. kappaletta 4.3.2.2).

⁴ Aitchison (1983: 83—89) sisältää laajahkon katsauksen imitoinnin osuuteen lapsen kielen omaksumisessa.

4.3.1.7. Partitiivin vaikeuksia

Partitiivissa ovat tyypillisiä päätteen valinnan virheet sekä vokaaliston laatu (Räisänen 1975: 257—258, Nesser 1981: 56—63). Jaammekin J:n partitiivin tarkastelun näihin kahteen pääluokkaan.

A. Väärä päätte

a) *-A -tA*:n sijasta: 1.6 *lapioa* 'lapiota', *televio'a* 'televisiota', *ampioa* 'ampiais-ta' (yks. nom. oli *ampi*, partit. *o* saattaa olla »lapion» ja »television» aiheutta-man analogian tulosta).

b) *-tA -A*:n sijasta: 1.8 *tikkata* '(heitto)tikkaa' | 1.9 *säkseta* 'saksea t. saksia' (huom. vokaaliharmonian virhe).

c) *-ttA -A*:n sijasta: 1.8 *Tahmatassutta* 'Tahmatassua' (satuolento), *koijatta* 'koiraa', *tunnelitta* 'tunnelia', *autotta* 'autoa', *piputta* 'pipua', *mimmämammitta* 'mimmämammia, ts. silmälasia t. -laseja' (yksi harvoista hoivakielessä esiinty-neistä »lepertelysanoista»), *poikatta* 'poikaa', so. 'Johnia', *kissatta* 'kissaa' | 1.9. *valotta* 'valoa', *mobilitta* 'mobilea', *liimatta* 'liimaa', *Tattutta* 'Datsunia' (saattaa selittyä myös vierassanojen konsonanttivartaloisuudesta, *Datsunta, ja *n*:n assimilaatiosta jonossa *-nt-*) | 2.2, 4.3 *ovetta* 'ovea' (saattaa olla *hame*^x-paradigman vaikutusta).

J:lla esiintyy siis omaksumisen varhaisvaiheessa (suunnilleen kausina 1.8—9) monia *ovetta*-tyyppisiä yksikön partitiiveja. Vastaavan näköinen morfologisesti merkkinen abessiivi ilmestyy J:n puheeseen melko myöhään. Itse asia-sa se ei ole lainkaan vakiintunut suffiksiluokaksi seuruukauden loppuun tul-taessa (eli iässä 5.6); silloin hän ilmaisee abessiivia vastaavan semanttisen kategorian, 'ilman x:ää', analyttisesti eli käyttämällä postpositiota *ilman* par-titiivin päätteen yhteydessä tai useimmiten yhdistelemällä *ilman* ja pääsan-an abessiivin. Toivaisen tutkimukset vahvistavat osaltaan samaamme tulosta abessiivin suffiksin merkinnän vaikeudesta, sillä hänen laajassa materiaalis-saan abessiivi on päätte, joka ilmenee melko myöhään. Se ei ehdi lainkaan ilmestyä hänen kohdelapsilleen, joista vanhin oli 4.4:n ikäinen (ks. Toivainen 1980, erityisesti taulukot 67 ja 68).

Konsonanttisten partitiivinpäätteiden suhteellisen laaja väärä käyttö, olipa tuo päätte sitten *tA* tai *ttA*, saattaa johtua samoista syistä, joilla selitimme *varvaksen*-tyyppisten virheiden yleisyyttä edellisessä kappaleessa. Konsonant-tiset muodot pitävät vartalon ja päätteen selkeämmin erillään kuin muodot, joissa on vokaalinen suffiksi. Toinen mahdollinen selitys voi olla partitiivissa myös se, että J. alkaa suunnilleen samoihin aikoihin käyttää I infinitiiviä. Siinäkin hän pyrkii alussa käyttämään yleistäen konsonanttista *tA*-tunnusta (ks. kappaletta 4.3.2.1). Tämän ajattelutavan mukaan J. saattaisi näin yleistää A:n sisältävät päätteet yhdeksi luokaksi (*t*)*tA*, jota hän käyttää sekä nomineis-sa että verbeissä. *ttA*-partitiivin syntyyn on saattanut vaikuttaa osaltaan myös

lapsenkielinen elatiivi *-ttA* (< *-stA*) (Matti Leiwon kirjallinen kommentti).

B. Vokaalin laatu

Kuten Nesser (1981: 56) toteaa, monikon partitiivin vaikeudet ilmenevät *A*-ja *O*-vartaloiden sekoittumisina ja siinä, että lapsi tuottaa vokaalisulauman sijasta diftongin (ks. myös Räisänen 1975). Tällaisia »klassisia» tapauksia edustakoot *J*:n puheesta melko myöhään poimitut *typeröitä* 'typerä' (2.4) ja *ahkeroina* 'ahkeria' (4.1).

Noin kahden vuoden iässä *J*:lle alkoi tulla selväksi vokaaliston morfofonologisen vaihtelun mahdollisuus ja hän alkoi sekoittaa erivartaloisia partitiiveja ja muodostaa lisäksi omia, vanhempien puheesta esiintymättömiä partitiivin tunnuksia. Kiintoisia ovatkin alkuvaiheen muodot, joissa esiintyvät sekä vaihtelematon *a* että *o*: 1.9 *apinaoita* 'apinoita' ja 2.0 *kanajoa ... kanajoja* 'kanoja'. Samalle kaudelle sattuvat myös muodot, joissa on päätteenä kaksitavuinen CVCV-jono: 1.7 *kiijojoita* 'kirjoja', *tuubojaja* 'tuubia', *veneityitä* 'veneitä' | 1.9 *kukkajaja* 'kukkaa', *palojajaja* 'paloja'. Juuri tälle kaudelle, jolloin vartalon ja päätteen merkitys ja muoto ovat avautumassa lapselle, on ominaista myös verbien *A* ~ *O*-vaihtelun virheiden ilmeneminen; esimerkiksi kaudella 2.0 esiintyy *J*:n puheesta ensi kerran vaihtelun tuloksena oleva *hakkoi*-imperfekti (ks. kappaletta 4.3.2.2).

4.3.1.8. Väärä morfotaksi

Väärän morfotaksin yhteydessä käsittelemme morfotaktisten järjestysvirheiden lisäksi tapauksia, joissa aikuisen mallin mukainen nollamorfeemi edustuu *J*:n puheessa äänteellisessä asussa. Näitä tapauksia on *J*:n materiaalissa kaksi, ja kummassakin niistä on kyseessä omistusliitteen yhteydessä esiintyvä monikon nominatiivin *t*-päätte, jonka sijasta kyseisissä muodoissa pitäisi siis olla Ø-allomorfi: 2.6 *kennätni* 'kenkäni' ja 3.1 *korkitni* 'korkkini'. Kummassakin tapauksessa vartalonsisäinen konsonantisto on heikossa asteessa, aivan kuin omistusliite olisi pelkästään agglutinoitunut monikon tunnuksen perään.

Esimerkki *kaksi meidän autoammea* 'kaksi meidän autoamme' (2.0) liittyy edellisiin siinä, että tässäkin on kyseessä omistusliitteen ympäristö. Omistusliite ei pyyhi suomessa pois sijan merkitsintä, ja *J*:lla tässä virheellisessä tuotoksessa sija on kuin varmuuden vuoksi merkitty kaksi kertaa, tosin toisella kertaa väärään paikkaan eli omistusliitteen jälkeen. Tässä mielessä esimerkki voidaan lukea kuuluvaksi myös morfotaktisten järjestysvirheiden joukkoon, joita seuraavassa tarkastelemme lähempää.

Nominien puhtaissa morfotaktisissa järjestysvirheissä on havaittavissa eräänlaista systematiikkaa, sillä viisi kuudesta järjestysvirheestä koskee liitepartikkelin sijoitusta ja yksi pronominin sisäistä taivutusta (*mikän* 'minkä', 2.9). Lisäksi neljä liitepartikkelivirhettä sattuu yhdyssanojen yhdyssosien vä-

Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä

liin: 3.1 *Kirjavakin Kana* 'Kirjava Kanakin'⁵ | 4.2 *tornikin auto* 'torniautokin', *Rasmuskin-nalle* 'Rasmus-nallekin' | 5.0 *tiilikin talo* 'tiilitalokin', *mehuhanne* 'mehunnehan'. Sijointus on kuitenkin ollut yhtä tapausta lukuun ottamatta semantiikan ja puhetilanteen kannalta luonnollinen, ts. partikkelin vaikutusala on ollut juuri tuo kaksiosaisen yhdyssanan alkujäsen. Viidennessä liitepartikkelivirheessä on omistusliite (sic!) vaihtanut paikkaa liitepartikkelin kanssa yhdistymättämässä vartalossa. (Sama liitepartikkelin herkkyyys järjestysvirheillemä ilmenee verbeissä. Siellä ainoa järjestysvirhe koskee myös liitepartikkelia: kaudella 1.11 J. tuottaa muodon *kylväkisin* 'kylvikin', ks. kappaletta 4.3.2.7.)

4.3.2. Verbit

Suomenkieliselle lapselle ovat kielen varhaisvaiheessa erityisen vaikeita verbin taivutusmuotoja indikatiivin imperfekti, konditionaalin preesens, II partisiippi ja supistumaverbien I infinitiivi (Nesser 1981: 49—56). Kuten nomineissakin, verbeissä virheet ovat yleensä eri vartaloiden sekoittumisia, kun lapsi on alkanut tuottaa useanlaisia taivutusparadigmoja. Käsittelemme seuraavassa verbien katsauksessa J:n virheitä seuraavassa järjestyksessä: I infinitiivi, indikatiivin imperfekti, partisiipin perfekti, konditionaalin preesens, imperatiivi, passiivi ja morfotaktiset virheet.

4.3.2.1. I infinitiivi

I infinitiivin lyhemmissä muodossa on lapsen kielessä kaksi selvää tendenssiä, jotka molemmat koskevat supistumaverbejä. Ensinnäkin supistumaverbien infinitiivi esiintyy *anta*-verbien pitkävokaalisessa muodossa. Toisena, päinvas-
taisuutena virheen suuntana on muodostaa *A*-verbien infinitiivi supistumaverbien infinitiivin kaltaiseksi. (Nesser 1981: 55.) On luultavaa, että edellisissä tapauksissa lapsi yleistää kielessä yleisen indik. yks. 3. persoonan verbin perusmuodoksi (Toivainen 1980: 44—45, Nesser 1981: 55, Karlsson 1982: 208—). Mm. juuri tämäntapaiset lapsen kielessä esiintyvät virheet antavat todistusta siitä, että verbien perusmuoto on vahva vokaalivartalo (ks. tarkemmin Karlsson, mp.). Käsittelemme I infinitiivin virheitä seuraavassa kolmessa ryhmässä: 1) *kiipee*-tyyppiset, 2) *lauleta*-tyyppiset ja 3) *puketa*-tyyppiset J:n tuottamat virheelliset infinitiivit.

Kiipee, pelaa-infinitiivejä löytyy J:n puheesta erityisesti kausina 2.7—3.2, ja ensimmäisen tämäntapainen muoto on kirjattu kaudella 2.1. Viimeisen kerran

⁵ *Kirjavakin Kana* on ainakin semanttisesti väärin kyseisessä tilanteessa, sillä J:n toteamus liittyy satuun, jossa on kolme muuta eläintä, nimittäin kissa, sika ja ankka, ei siis toista eriväristä kanaa.

lapsi tuotti tietystä verbistä vain tämäntapaisen muodon kaudella 3.5. Tosin tätäkin myöhemmin löysimme kaksi tällaista infinitiiviä, mutta ne esiintyivät selvästi vain toisina variantteina oikein muodostettujen -*tA*-infinitiivien kanssa (tapaukset ovat: 3.7 *kampaa* ~ *kampata*, 4.9 *palata* ~ *palaa* (*palata*-verbin vaikutus?), *kampaa* ~ *kammata*, johon vrt. edellä mainittua. *Puketa*-infinitiivit ilmestyvät J:n puheeseen kaudella 1.9, ja erityisen runsaasti niitä on kausina 1.9—2.4. Sen lisäksi, että *kiipee*, *pelaa* ja *puketa*-luokkia suositetaan eri kausina, voidaan havaita, että ensin mainitut jäävät käytöstä pois aiemmin kuin konsonanttien infinitiivin tunnuksen sisältävät verbit (*puketa*) tai vokaalivartalon yleistykset kuten esim. *pulea* 'purra'. J. alkaakin noin kaudelta 3.5 lähtien oivaltaa, että infinitiivillä tulee olla *A*:n sisältävä tunnus. Esimerkit valaissevat J:n infinitiivien käyttöä noina kausina. *Kiipee*, *pelaa*: 2.1 *kiipee* | 2.7 *pelaa*, *kairaa*, *porraa*, *mittaa*, *kiusaa*, *harjaa* | 2.8 *leikkaa*, *lainaa* | 3.2 *kerää* | 3.4 *likaa* | 3.5. *lepää*. — *Puketa*: 1.9 *puketa* | 1.10 *tuleta*, *kaaduta* | 1.11 *lujeta*, *lauleta*, *oteta* | 2.0 *ajeta* (vrt. 2.4), *leikitä* | 2.4 *ajata* (vrt. 2.0), *sanota*, *kasvata*, *naurata* (*naurattaa*-verbin vaikutus?) | 2.9 *hoketa* | 3.1 *hankita*, *pyyhitä* | 4.5 *lypsätä*. — Vokaalivartalon yleistäminen (ks. myös edellisistä mm. *tuleta*): 2.0 *pulea* 'purra', *nuolea* 'nuolla', *punnitseä* | 3.5 *olea* 'olla', *valitseä*, *tyhjennyä* | 4.1 *juoksea* | 4.2 *valiisee*, *valitseä* | 5.0 *lämpeä* 'lämmetä' | 5.6 *isonea* 'kasvaa'.

Olisi ollut odotettavissa, että J:n puheessa olisi esiintynyt alkuvaiheissa aktiivin imperatiivin 2. persoonan kaltaisia muotoja, sillä Toivainen (1980: 34) ja Nesser (1981: 43) toteavat suomenkielisten lasten käyttävän tätä imperatiivia ensimmäisten verbinmuotojen joukossa, ellei peräti ensimmäisenä. J:n puheesta emme löytäneet tämäntapaista imperatiivin käyttöä, sillä J. käytti indikatiiivin 3. persoonan tapaisia muotoja yksisanavaiheessakin, mikä on toinen yleinen strategia (ks. esim. Toivainen, mts. 44). Hieman imperatiivin tapaisesta muodosta todennäköisesti johdettu infinitiivi esiintyy silti J:nkin puheessa, kun hän tuottaa passiivin preesensin kieltomuodoissa tavattavia pääverbin muotoja infinitiiveinä (esim. *lauleta* 'laulaa'), jotka olemme lukeneet tässä *puketa*-verbeihin. Kun vielä lisätään, että tämä *lauleta*-infinitiivi esiintyy useimmiten kiellon yhteydessä (ks. tuonnempana mainittavia lauseita), voidaan olettaa, että J. on yleistänyt vanhempien usein käyttämän lausetyypin *ei lauleta* tms. sisältämän pääverbin perusmuodoksi, jonka hän on liittänyt helposti modaaliverbien yhteyteen. Omaksumamme selitys *lauleta*-infinitiivien käytölle on siis J:n ympäristön (ts. vanhempien) kieli. Tiettyssä mielessä J:a kiellettiin passiivissa, siis sanottiin *puetaanpas päälle*, *ei viitsitä laulaa* tms. eikä useinkaan *pue päälle*, *älä laula* tms. Tästä selittyisi myös *lue*-muotojen puutos J:n yksisanavaiheessa. Esimerkkejä moniverbisistä rakenteista ovat mm. seuraavat: 1.11 *Ei voi enää lauleta*, *Haluaa oteta* (mahdollinen lausetyypistys < **haluaa että otetaan?*) | 2.0 *Ei voi ajeta*, *nyt voi lujeta* | 2.1 *Ei voi leikitä* | 2.11 *Ei voi leikitä etusolmella* | 3.1 *Piljo ei osaa vielä pyyhitä* | 3.5 *Tähän sen voi sidota* |

Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä

4.0 *Pitää hankita tämä!* Aineistossamme on yksi selvä tapaus, joka viittaa siihen, että J. joskus muulloinkin kuin noissa infinitiivissä käytöissä pitää *puketa*-tyyppiä perusmuotona: 2.11 *ai laik juu, ai lav juu, minä tykätän sinusta.*

Tosin tässäkin vaiheessa kannattaa muistaa, että puhumme koko ajan lähinnä virheistä. J. pystyi jo kaudella 1.8 tuottamaan oikein infinitiivin sisältäviä liittomuotoja, esim. 1.8 *saa mennä, osaa ajaa.* Pitemmistä lausumista voidaan mainita: 1.8 *Jon tykkää pestä kälet, Lähdetään ajamaan isompi autolla* (kongruenssin puute), *Ei kai mennä pissille? Älä putota Mussu-kissatta!* '...kissaa' | 1.9 *Ei voi kalat uida.* Tosin pitkissä lauseissa on selvästi prosessointirajoitusten vaikutusta, sillä niissä verbimuodot ovat melko puutteellisia. Esim. 1.11 *ei ota saap-auton tahtomaan ... ei ota tahtomaan saap-auto* 'ei tahdo ottaa Saab-autoa'.⁶

4.3.2.2. Indikatiivin imperfekti

Käsittelemme indikatiivin imperfektin virheet kolmelta kannalta: väärinä päätteinä, vääränä morfofonologiana ja kaksoistunnuksina.

Ensimmäinen spontaanisti tuotettu ja morfologisesti merkitty imperfekti ilmestyy J:n puheeseen kaudella 1.5 lauseessa *kaatui...iipi* 'jeeppi kaatui'. Kaudella 1.8—1.9 J. tuotti monenlaisia imperfektejä, joista osa on jo eri taivutusparadigmojen sekoituksia.

a) *-i -si:n* asemasta supistumaverbeissä

Esimerkit ovat seuraavanlaisia: 1.8 *pissai* 'pissasi', *haukkai* 'haukkasi' | 1.9 *kakkai* 'kakkasi' | 1.11 *pelki* 'pelkäsi' (huom. vokaalin kaato) | 2.0 *hakkai* ~ *hakkoi* 'hakkasi' (morfofonologia!) | 2.1, 2.5 *putoi* 'putosi' | 2.1 *kiusi* 'kiusasi' (vrt. *pelki*, edellä) | 2.5 *sähloi* 'sähläsi' | *osin* 'osasin' (vrt. *pelki*, yllä) | 2.7 *haukkoi* 'haukkasi' (vrt. *haukkai*, yllä), *maaloi* 'maalasi', *sahoi* 'sahasi', *vaivoi* 'vaivasi' | 2.10, 4.0 *kiroi* 'kirosi' | 3.7 *halui* 'halusi'. Esimerkit osoittavat mm., että J. on kahden vuoden paikkeilla omaksumassa verbitaivutuksenkin *A ~ O*-vaihtelua (nominien *A ~ O*-vaihtelusta ks. esim. partitiivia kappaleessa 4.3.1.7). Tarkastelemme morfofonologista vaihtelua tarkemmin alajaksossa c, jäljempänä.

b) Supistumaverbien taivutuksen väärä yleistys

Supistumaverbien indikatiivin imperfektin päätteen käyttö alla olevissa tapauksissa on lapsen kielen omaksumisen kannalta ymmärrettävää mielestämme kahdesta syystä. Ensinnäkin *-si*-pääte säilyttää selkeämmin isomorfian pitämällä vartalon ja päätteen tavun selkeästi fonologisesti erillään. Tällä samalla periaatteella, jonka Karlsson (1982) esittää, selitimme aiemmin nomiineissa sellaisten virheiden yleisyyttä kuin *varvaksen pro varpaan ja kojatta pro*

⁶ Tarkemmin prosessointiharjoituksista ks. esim. Leiwo 1979: 87.

koiraa (ks. kappaleita 4.3.1.6 ja 4.3.1.7 ja Karlsson, mts. 303, jossa *-si*). Toinen vaikuttava tekijä *-si:n* käyttöön imperfektin tunnuksena virheissä voi olla se, että J. tuottaa kaudella 2.0 ensimmäisen sekä muodollisesti että funktionaalisesti oikean konditionaalin: Isä: »Mitä sinä kepillä tekisit?» J: »*Hakkaiš isi autoo*» 'hakkaisin isän autoa'. *Hakata*-verbin imperfekti on tuona kautena joko *hakkas* tai *hakkoi* (harv.). Tosin konditionaali on J:nkin puheessa melko harvinainen verbin modus ja voi siis olla, että *-si:n* yleisyyteen liittyy osittain konditionaalikin. Voidaan nimittäin ajatella, että J:lle on verbin lopussa oleva sibilanttinen pääte ilmaissut alussa jotakin, mikä ei ole tässä ja nyt. Tämä semanttinen yhteys näiden fonologisesti samantapaisten morfien välillä on siis saattanut ensi alkuun auttaa imperfektin *-si:n* väärää yleistämistä.⁷

J:n puheesta poimimme *-si*-imperfektejä seuraavasti: 1.9 *imulisi ... imuloi* 'imuroi' | 1.11 *tietis* 'tiesi' (voidaan laskea myös kaksoismuodoksi, ks. kohtaa imperfektin kaksoistunnusta, alla) | *kylväkisin* 'kylvikin' (myös morfotaktinen järjestysvirhe) | 2.2 *sotkeš* 'sotki' | 2.4 *jauhin ... jauhaš* 'jauhoin ... jauhoi' (eri persoonilla eri MF?) | 2.7 *laulasit* 'lauloit', *pistäsi* 'pisti' | 2.8 *särkesi* 'särkyi' (translat.-verbin *särkeä* vartalo) | 2.9, 4.2, 4.4 *sulas* 'suli' | 3.7 *tappasin* 'tapoin' (yleinen) (myös toisella Alpo Räisäsen seuraamista lapsista) | 3.11 *palas* 'paloi' | 4.8 *ahtas* 'ahtoi'.

c) Vartalon vokaalinvaihtelu

Jos tarkastellaan kannan vokaalin vaihtelua ennen imperfektin *i:tä*, havaitaan, että J. tuotti vaihtelemattoman *a:n* kahdessa verbissä (*ajai* 'ajoi', 2.1 ja *satai* 'satoi', 2.7). Vaihtelun sijasta oli kato vain yhdessä tapauksessa (*vaihditte* 'vaihdotte', 3.1, vrt. *pelki* 'pelkäsi', *kiusi* 'kiusasi' ja *osin* 'osasin' kohdassa a edellä). Vaihtelu yleistyi kuitenkin helposti muihin, erityisesti supistumaverbeihin, mistä löysimme kahdeksan tapausta: 2.0 *hakkai* ~ *hakkoi* (harv.) 'hakkasi' (*hakkoi* yleinen kaudella 2.6) | 2.5 *sählöi* 'sähläsi', *taitoi* 'taisi' | 2.7 *haukkoi* 'haukkasi', *maaloi* 'maalasi', *sahoi* 'sahasi', *vaivoi* 'vaivasi' | 4.0 *puhaloin* 'puhalsin' (*-ti:n t:n* assibilaatio korvattu astevaihtelulla, ks. tuonnempaa).

Odotuksenmukaisista katotapauksista on kolmessa verbissä (1.9 *ottai* 'otti' | 1.11 *ik-ei* 'itki' ja 2.1 *tulei* 'tuli') vartalon loppuvokaalisto säilynyt. Näyttää

⁷ Ulkopuolisia todisteita semanttisen yhteyden puolesta löytyy niistä havainnoista, joiden mukaan lapsi yleensä oppii ajallisista eroista ensin preesensin ja ei-preesensin eron (Antinucci ja Miller 1976, Brown 1973, Atkinson 1982, Toivainen 1980, ks. kuitenkin kognitiivisten selitysten kritiikkiä: Elliot 1981, Aitchison 1983). Lisäksi joissakin kielissä imperfektillä on konditionaalin tehtäviä (esim. germaaniset kielet). Sibilanttisten imperfektien suosiota lasten kielessä osoittavat myös havainnot siitä, että Ruotsissa asuvien suomalaissiirtolaisten lapsilla *s*-imperfekti pyrkii yleistymään huolimatta lasten kodin murretaustasta (Toivo Tikan suullinen kommentti). On kuitenkin huomattava, että ensinnäkin J. tuottaa vääriä sibilanttisia imperfektejä melko kauan (ainakin viidennelle ikävuodelle) ja että hän lisäksi, kuten yllä todettiin, erottaa ainakin *hakata*-verbin »ei-preesensmuodot» toisistaan (ks. edellä olevia esimerkkejä).

siltä, että kato on lapselle vaikeampi morfofonologinen operaatio kuin laadun vaihtaminen. Tämä on ymmärrettävää siitä syystä, että fonologisen aineksen katoaminen morfien rajalta hämärtää morfien rajausta (vrt. *-si*-aineksen käsitelyä edellä).

Löysimme J:n puheesta lisäksi osoitusta siitä, että imperfektin *ti:n t:n* assibilointi on vaikeaa. Tässä ympäristössä suomenkielinen lapsi turvautuukin helposti *t:n* astevaihteluun (vrt. Kauppinen 1977: 148 ja Nesser 1981: 50—52): 2.5 *puhalli ... puhalti* 'puhalsi' | 2.11 *puhallin* 'puhalsin'. Kiintoisaa on myös se, että eräissä murteissa, ainakin savolaismurteissa, tyyppi *puhallin pro puhalsin* on yleinen (Alpo Räisäsen huomautus).

On kiintoisaa, että J:n puheesta poimituista kaksoistunnuksisista imperfekteistä kolmeen neljästä liittyy imperfektin lisäksi passiivin tunnus. Neljännessä on kausatiivin johdin *-IA*, kuratiivis-kausatiivinen *-itA* ja imperfekti (ks. *uititti*):

1.11 *söitiin* 'syötiin' | 2.0 *uititti* 'uitatti' (keskimmäinen *i* voi olla tulosta myös fonologisesta kopioinnista) | 2.2 *joitiin* 'juotiin' | 2.5 *kävitiin* 'käytiin'.

Eikä ehkä myöskään ole sattumaa, että neljän joukkoon kuuluu kolme yksitavuista, pitkän vokaalin sisältävää verbiä (*syö*, *juo* ja *käy*). Näissä verbeissä on preesens- ja imperfektivartaloiden suhde melko monimutkainen. Ehkä näin monimutkainen tuotto melko varhain (1.11—2.5) aiheuttaa helposti sen, että leksikosta valitaan väärä verbin »perusosan» allomorfi. Ajattelutapamme siis merkitsisi, että lapsi monimutkaisen allomorfiasuhteen ollessa kyseessä memoroiisi enemmän kuin yhden perusmuodon verbiä kohden, ei siis ehkä pelkästään vain jotakin vahvan vokaalivartalon tai akt. ind. prees. y. 3. persoonan kaltaista muotoa (*syö-*, *juo-*, *käy-*) vaan myös näissä tapauksissa imperfektin vastaavan muodon (*söi-*, *joi-*, *kävi-*). (Konkreetista morfologiasta ks. Paunonen 1976; vrt. myös *putosnut*, *sainut*, seur. alajakso). Passiivisten kaksoisimperfektien käytön taustalla voi olla paradigman tasoitusta, sillä voidaan ajatella, että imperfektin vartalo on yleistetty koskemaan myös mon. 1. persoonaa, joka puhekielessä on usein passiivin muotoinen (siis *söi ... (me) syötiin > söitiin*) (Toivo Tikan huomautus). Toinen vaikuttava seikka voi olla se, että *-tiin* -päätteen pitkää vokaalia ei lapsi hevin tajua imperfektin tunnukseksi. Murteista tehdyt havainnot osoittavat, että *söitiin*-tyyppiset imperfektit eivät ole mahdollisia vain lapsen epätäydellisessä suomessa (Alpo Räisänen on havainnut samanlaisia muotoja Maaningan—Kuopion alueen puheesta, Terho Itkonen Sulkavalla syntyneen ja Viipurissa nuorena asuneen miehen puheesta).

4.3.2.3. II partisiippi

Lähes kaikki havaitsemamme II partisiipin virheet tukevat vokaalivartalo-oletusta: 2.0 *tykkänyt* 'tykännyt', *näkenyt ... nähnyt* 'nähty' (*näkeny* myös 5.0!) | 2.2, 2.4 *kuulenu* 'kuullut' | 2.11 *purenut* 'purrut' (*purra* ja *purkaa* sekaisin vielä 6. ikävuodella, luult. < *puretaanko tämä talo* tms.) (ks. 4.4, jäljempänä) | 3.2

kerkenyt 'kerennyt' | 3.8 *nousenut* 'noussut' | 4.4 *purenut* 'purkanut' (vrt. 2.11, edellä) | 4.9 *juoksenu* 'juossut', *alenenu* 'alennut' | 4.10 *nuolannu* 'nuollut' (infinitiivi kauan *nuolata*, luult. kontaminaatio; *nuolla* + *nuolaista*) | 5.2 *pierrannut* 'pierryt' (yks. 3. p. *pieraa*), *paranennu* 'parantunut' | 5.3 *yleneny* 'ylennyt' (-*ne*-verbejä).

Loput viisi havaitsemaamme II partisiipin virhettä ovat enemmän tai vähemmän hajatapauksia. Kaksi niistä voidaan tosin selittää kaksinkertaisen tempustunnuksen avulla: 1.11 *putosnut* 'pudonnut' ja 2.8 *sainut* 'saanut' (vrt. *söitiin* yms., 4.3.2.2). Passiivimuodon *askarteltu* (4.5) pohjalla voidaan sanoa olevan myös vahva vokaalivartalo *askartele-*. Jonkinlaisen haplogogian sisältänee muoto *oksennukaan* 'oksentanutkaan' (3.1), ja muodossa *tapattu* 'tapettu' (4.4) on ei-supistumaverbi mukautunut supistumaverbien taivutukseen.

4.3.2.4. Konditionaalinen preesens

Muodot *pesesitkö* 'pesisitkö' (2.1) ja *lukettaisi* 'luettaisi' (5.0) tukevat myös vokaalivartalo-oletusta, jälkimmäinen vielä vahvan vokaalivartalon perusmuodoksi postuloimista. Kaksi tapausta, *söin* 'söisin' (2.11) ja *pitisi* 'pitäisi' (4.2), voivat selittyä imperfektin ja konditionaalinen semanttisesta sekoittumisesta (ks. -*si*-aineksen käsittelyä kappaleesta 4.3.2.2).

4.3.2.5. Imperatiivi

Myös imperatiivivirheiden joukosta löytyy tukea vahvan vokaalivartalon oletuksen puolesta: 2.6 *tulekaa* 'tulkaa' | 4.4 *nousekaa ... nouskaa* 'nouskaa' | 4.9 *irtotkoon* 'irrotkoot' | 5.0 *tärisekööt* 'täriskööt' | 5.2 *rupekaa* 'ruvetkaa'.

4.3.2.6. Passiivi

Ainoa pelkästään passiivia koskeva päätevirhe on 2.8 *menettiin* 'mentiin', jossa (taas kerran) vokaalivartalo korvaa konsonanttisen.

4.3.2.7. Morfotaksi

Myös morfotaktisia virheitä oli verbeissä perin vähän, havaintojemme mukaan vain yksi: 1.11 *kylväkisin* 'kylvikin'. Kiintoisaa tässä on se, että järjestysvirheeseen on osallisena liitepartikkeli. Samanlainenhan on yleistä nominien morfien järjestysvirheissä (ks. kappaletta 4.3.1.8).

5. Päätelmiä

Tässäkin tapaustutkimuksessa voidaan todeta, että suomenkielinen lapsi tukeutuu herkästi tiettyihin nominien ja verbien luokkiin ja käyttää niitä perusmuotoina kielen omaksumisen alkuvaiheessa. Nämä perusmuodot heijastuvat

tutkimuksessamme niiden liikayleistykseen: koskemaan muotoluokkia, joihin eivät aikuisten kielessä kuulu nämä oletetut perusmuodot.

Nomineissa näyttää siltä J:nkin puheessa, että perusmuoto on yleensä yksikön nominatiivin kaltainen, sillä taivutuspäätteet liittyvät J:n tuotoksissa nominatiivin tapaiseen vartaloon melko usein (esim. *poikan* 'pojan'). Kuitenkin hänellä on myös paljon nominatiivin tehtävässä käytettyjä obliikvivartaloisia muotoja (kuten esim. *avaimen* 'avain'). Epätavallisen paljon niitä on, jos hänen puhettaan verrataan muihin samantapaisiin seuraututkimuksiin (vrt. Karlsson 1982: 198). Selitämme J:n obliikvimuotoiset nominatiivit joko välittömän kielellisen kontekstin tai hoivakielessä muutoin esiintyvien muotojen avulla mielestämme melko tyydyttävästi. Havaitsimme näet, että nuo obliikvimuodot esiintyivät usein silloin, kun vanhempien puheessa oli samassa keskustelussa esiintynyt kyseinen sana obliikvisijassa. Toinen hoivakielen virikkeistöön liittyvä selitys on sukua tälle keskustelun sisäiselle vaikutukselle, kun väitämme, että eräät obliikvimuotoiset nominatiivit eivät todennäköisesti koskaan ole esiintyneet hoivakielessä muuten kuin obliikvisijoissa tai jos ovat esiintyneetkin, niin luultavasti ani harvoin (esim. *eteinen*).

Miten sitten voimme selittää sekä nominatiivi- että obliikvitendenssin, jotka pinnallisesti ovat täysin vastakohtaisia? Jossain mielessä kyseisten muotojen yleisyys hoivakielessä on mukana yllä esitetyissä selityksissä (ks. katsausta muodon yleisyyteen hoivakielessä ja lapsen puhessa, Aitchison 1983: 151). Kuitenkaan emme otaksu yleisyyden selittävän kaikkea. Onhan havaittu yleisyyden lisäksi sekä semanttisen että kieliopillisen kompleksisuuden ja havaittavuuden (perceptual salience) olevan tärkeitä kieliopillisten muotojen omaksumisjärjestystä tarkastelevissa tutkimuksissa (ks. esim. Brown 1973: 403—413, jossa tiivistelmä noiden muuttujien vaikutuksesta). Yksikön nominatiivin valinta perusmuodoksi selittyy siis rakenteellisen yksinkertaisuuden ja yleisyyden avulla. Entäpä sitten obliikvimuodon käyttö nominatiivina? Mielestämme sekä se että agglutinatiiviset väärät muodot, kuten *poikan*, voidaan ymmärtää Slobinin lapsen kielenomaksumisperiaatteen D mukaan, joka väittää, että pinnanlaiset semanttiset suhteet pitää merkitä äänteellisesti (overtly) ja selvästi (ks. esim. Slobin 1979: 109). Slobin itse viittaa mainitussa kohdassa siihen, että lapset omaksuvat helpommin analyttiset taivutusjärjestelmät kuin synteettisemmät järjestelmät (esimerkkeinä turkki ja indoeurooppalaiset kielet). Nyt on intuitiivisesti tyydyttävää otaksua, että affiksaation ei tarvitse olla lapsellakaan yhdensuuntainen prosessi, operaatio tai suhde vaan että lapsi voi, niin sanoaksemme, kääntää additiivisesti yleensä toimivan affiksaation deaffiksaatioksi (eli takaperoiseksi johtamiseksi, kun sananjohdosta on kyse). Kun sitten lapsi kohtaa sanasta useimmiten tai vain pelkästään obliikvimuotoja (*eteisen-*), hän toimii takaperoisesti jonkinlaisen »analyttisen» tai agglutinatiivisen oletusarvon mukaan, joka sisältää otaksuman siitä, että vartalon ja päät-

teen yhdyttämässä ei tarvita morfofonologisia muutoksia. Nehän hämärtävät morfiien rajausta ja tekevät kielestä »synteettisemmän».

Kun tarkastellaan verbien virheellisiä muotoja J:n puheessa, havaitaan, että edellä mainitun kieliopillisen yksinkertaisuuden ja muotojen yleisyyden lisäksi on kolmas tekijä, joka J:lla vahvistaa verbin vahvan vokaalivartalon (tai indikatiivin yksikön 3. persoonan vartalon) käsittämistä perusmuodoksi. Tämä kolmas tekijä liittyy mielestämme J:lle, kuten varmasti monille muillekin lapsille, yleiseen lausetyyppiin, jossa lapsi viittaa itseensä kolmannessa persoonassa (käyttäen itsestään sellaisia nimiä kuin *poika*, *mies* oman etunimensä lisäksi). Näitä ilmestyi J:n puheeseen kaudella 1.6. Meillä ei ole tosin kvantitatiivista tietoa siitä, mitä seuraavassa väitämme, mutta meille jäi sellainen tunne, että nämä itseviitteiset lauseet olivat paremmin muodostettuja ja monimutkaisempia kuin J:n puhe yleensä samoina kausina. Jossakin mielessä ne tai niiden perusrakenne olivatkin mielestämme memoroituja, aiemmin vanhempien käyttämiä rakenteita. Joskus vanhemmilta lainaaminen näkyikin selvästi, varsinkin silloin kun J. ohjasi ääneen omaa toimintaansa; tämä havainto pätee luultavasti lähes kaikkiin lapsiin (vrt. Piaget'n käsitettä egosentrinen puhe ja Vygotskin käsitettä sisäinen puhe, esim. Elliot 1981: 39—42). Esimerkkejä J:n itseviitteisistä lauseista, joissa on nähtävissä hoivakielen suora malli: 1.6 *Älä kävele* (kävellessään kielletyssä paikassa eli pöydällä) | 1.7 *Yh ... tään pelätä tawitse ... pampua pelätä pojan* 'pojan ei tarvitse yhtään pelätä lampua' (valojen sammuttua). Esitämme seuraavassa muutamia lauseita, joissa J. esiintyy omassa puheessaan kolmannessa persoonassa: 1.6 *Poika ajaa autolla* | 1.7 *Aiti puhalttaa, käsel'ä pipi, pojalla pipi* 'kädellä, -ssä' | 1.7 *Poika tuli sisältä* | *Poika ajamaan autola, ohjaa tatilla* 'ratilla' (ks. itseviitteisen puheen mahdollisesta vaikutuksesta 3. persoonan käyttöön lasten omaksuessa portugalia, Simões ja Stoel-Gammon 1979).

Vaikka edellä olemmekin puhuneet nominin ja vastaavasti verbin perusmuodosta, tuntuu todennäköiseltä, että lapsi saattaa memoroida enemmän kuin yhden perusmuodon sellaisen paradigman sanasta, joka on erityisen monimutkainen. J:n virheistä kaksinkertaisen tempuksen tunnuksen käyttö semmoisissa tapauksissa kuin *joitiin* 'juotiin' viitannee tämäntapaiseen psykologiseen suppleetioon.

Kiintoisia systemaattisia virheitä ovat J:n puheesta poimitut liitepartikkelin virheelliset sijoitukset kaksiosiaisten yhdyssanojen yhdysosan väliin, kylläkin usein kommunikatiivis-semanttisesti oikeisiin, mutta kielen kanonisen rakenteen mukaan vääriin aseemiin. Lapselle on muutoinkin yhdyssanojen tajuaminen kiinteiksi termeiksi vaikeaa. Tästä on osoituksena mm. se, että englanninkieliset lapset hallitsevat melko myöhäisellä iällä kielensä bahuvrihi-yhdyssanoja (ks. Atkinson-King 1973). Meidänkin tutkimuksemme antaa siis myös

Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä

viitteitä siihen suuntaan, että lapsen puheessa saattavat tavalliset yhdyssanat joskus syntaktisesti hieman lohjeta erilleen.

LÄHTEET

- AITCHISON, J. 1983: *The articulate mammal*. London.
- ANTINUCCI, F.—MILLER, R. 1976: How children talk about what happened. — *Journal of Child Language* 3 s. 167—189.
- ATKINSON, M. 1982: *Explanations in the study of child language development*. Cambridge.
- ATKINSON-KING, K. 1973: Children's acquisition of phonological stress contrasts. — *Working Papers in Phonetics* 25. UCLA.
- BROWN, R. 1973: *A first language*. Cambridge, Mass.
- CUTLER, A. 1982: The reliability of speech error data. — *Slips of the tongue and language production*. Toim. A. Cutler. Berlin.
- ELLIOTT, A. 1981: *Child language*. Cambridge.
- ITKONEN, T. 1977a: Huomioita lapsen äänteistön kehityksestä. — *Virittäjä* 81 s. 279—308.
- 1977b: Lapsen kielenoppiminen. — *Lukion äidinkieli* 3. Toim. R. Korhonen, K. Mäkinen ja J. Rikama. Porvoo.
- KARLSSON, F. 1982: Suomen kielen äänne- ja muotorakenne. Porvoo.
- KAUPPINEN, A. 1977: *Mikon kielioppia*. Lisensiaatintyö, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEIWO, M. 1979: *Lapsen kielen kehitys*. Helsinki.
- MCNEILL, D. 1966: *Developmental psycholinguistics*. — *The genesis of language*. Toim. F. Smith ja G. Miller. Cambridge, MA.
- NESSER, A. 1981: *Finska barns språkutveckling: fonologi och morfologi*. — *FUSKIS/FIDUS 2*. Finsk-ugriska institutionen, Uppsala Universitet.
- PAUNONEN, H. 1976: *Allomorfiin dynamiikkaa*. — *Virittäjä* 80 s. 82—107.
- PENNANEN, E. 1966: Contributions to the study of backformation in English. — *Acta Academiae Socialis, Ser. A, vol. 4*. Vammala.
- RÄISÄNEN, A. 1975: Havainnot lastenkielestä. — *Virittäjä* 79 s. 251—266.
- SIMÕES, M.—STOEL-GAMMON, C. 1979: The acquisition of inflections in Portuguese. — *Journal of Child Language* 6 s. 53—67.
- SLOBIN, D. 1979: *Psycholinguistics*. Glenview, III.
- TOIVANEN, J. 1980: Inflectional affixes used by Finnish-speaking children aged 1—3 years. Helsinki.
- YENI-KOMSHIAN, G.—KAVANAGH, J.—FERGUSON, C. (toim.) 1980: *Child phonology, I ja II*. New York.

Acquisition of Finnish morphosyntax and lexicon: A case study

JUSSI and SINIKKA NIEMI

Language acquisition studies have become more instrumental and group study-oriented as the methods and techniques of psycholinguistics have become more sophisticated. However, the traditional case study with its observations of spontaneous language output can still be used to complement the group study analyses. The present analysis is based on longitudinal observation of the authors' son, J, between ages 1.5 and 5.6. The approach is traditional also in the sense that we have analyzed J's *deviant* morphosyntactic and lexical patterns. Most of J's errors are, naturally enough, derived from confusions among different inflectional paradigms of Finnish. These observations can be summarized as follows.

Nouns. The nominal deviations were subdivided into classes that appear to ac-

count for most of the theoretically interesting deviations in J's speech, viz., non-canonical agglutinative forms, the oblique as the base form, difficulties with consonantal stems, MP alternation, *e* and *s* nominals, the partitive, and morphotactic deviations. Such input characteristics as the frequency of a form (based on our subjective estimates) and the appearance of a form in the immediate context in caretaker language, seem to explain most of the erroneous forms.

Verbs. The 1st inf., which is a composite word form in Finnish, receives the following consistent non-canonical variants in J's speech: *kiipee* (identical to 3rd p. sg.), *puketa* (*pukee* + TA) and the perhaps more idiosyncratic *lauleta*. The temporal distribution of these infinitives shows that it is the forms without the inf. marker (i.e. *kiipee*) that first drop out of use. The past indicative shows numerous confusions between contracted and *anta*-type of verbs, together with difficulties with stem internal MP alternation. Most verb deviations speak for the significance of the (strong) vowel stem as the base form of verbs in Finnish.